

دانشگاه تربیت مدرس
دانشکده علوم انسانی
پایان نامه جهت اخذ دانشنامه کارشناسی ارشد

موضوع :

بررسی تحولات اقتصادی صنعت فرش دستباف در ایران

استاد راهنما: دکتر سیدابراهیم حسینی نسب

استاد مشاور: دکتر مرتضی قره باغیان

نگارش: حسن صادقی

سال تحصیلی: ۱۳۷۱/۱۲/۱۵

فهرست مطالب

فصل اول:

طرح تحقیق

۱-۱- طرح مساله

۱-۲- ضرورت و بیان اهداف

۱-۳- ادبیات موضوع

۱-۴- بیان فرضیات

۱-۵- روش و مراحل تحقیق

۱-۶- موانع و مشکلات تحقیق

فصل دوم:

بررسی تفصیلی صنعت فرش دستباف

۲-۱- تعریف و شناخت کلی فرش دستباف

۲-۲- تاریخچه فرش دستباف

۲-۳- تولید فرش دستباف

۲-۴- فرش دستباف در سایر کشورها

جداول ضمیمه

فصل سوم:

بررسی و آزمون فرضیات

۳-۱- بررسی سهم اشتغال درصنعت فرش دستباف

نسبت به کل جمعیت فعال

۳-۲- بررسی سهم صادرات فرش دستباف در کل

صادرات غیر نفتی

۳-۳- بررسی تابع تولید صنعت فرش دستباف

نتایج کلی

ضمیمه فصل سوم

فهرست منابع و مآخذ

مقدمه :

محصول صنعت سنتی فرش دستباف ، معرف حضور اکثر قریب به اتفاق مردم کشورمان و مردم سایر نقاط جهان می باشد. استنادات تاریخی بسیاری برای قدمت آن ذکر می شود اما با توجه به طبیعت کار، انگیزه اولیه تولید فرش دستباف را می توان تامین نیاز خانواده های روستائی و عشایری به زیر اندازی گرم و مناسب دانست، که این انگیزه هنوز هم پا برجاست. این صنعت درحیات طولانی و پرفراز و نشیبی خود دچار رکود و رونق شدیدی شده است. درگذشته های نه چندان دور ، حاکمان وقت همواره (بمیزان قابل توجهی) زمینه ساز رونق و یا رکود آن بوده اند. رونق آن در دوره صفویه بدلیل صادرات و تجارت آن ، گسترش و تنوع بسیار یافت . بعدها که تجارت این کالا (خصوصاً صادرات آن به سایر کشورها) بشکل اقتصادی باب شد تولید نیز انگیزه اقتصادی پیدا کرد. در دوران قاجاریه انگیزه اقتصادی تولید بقدری قوی شد که به مقدار بسیار زیادی از فرشهای کهنه و دست دوم از اقصی نقاط کشور خریداری و صادر گردید در حالیکه تقاضای خارجی برای فرش دستباف ایرانی روز بروز افزایش می یافت. همین تقاضای فزاینده – که ناشی از قدرت خرید و رونق اقتصادی اروپا و امریکا بود ، و سود سرشاری که این تجارت در برداشت- سبب شد چندین شرکت خارجی در زمینه تولید و صادرات فرش در ایران سرمایه گذاری نمایند . شرکت شرق (کمپانی شرق) با ملیت انگلیسی – یونانی آخرین شرکتی بود که در سال ۱۳۱۴ (ه. ش) از آن خلع ید شد ولی عملاً تا سال ۱۳۲۰ به فعالیت خود ادامه داد.(۱)

پس از خلع ید از کمپانی شرق در سال ۱۳۱۴ دولت با تاسیس شرکت سهامی فرش ایران خود را مرتبط با این صنعت نمود بطوریکه این شرکت تا قبل از انقلاب اسلامی تنها واحد دولتی دست اندرکار تولید فرش دستباف بود. بعد از انقلاب کمیته امداد امام خمینی (ره) ، سازمان صنایع دستی بصورت گسترده تر ، سازمان بهزیستی ، بنیاد امور مهاجرین جنگ تحمیلی و جهاد سازندگی نیز فعالیتهای مربوط به تولید و تجارت فرش را آغاز نمودند. از بین این واحدهای دولتی ، جهاد سازندگی در قالب تعاونیهای تولیدی به گسترش فوق العاده ای دست یافته است.

آنچه که این رساله بدان پرداخته است، بررسی تفصیلی از وضعیت صنعت فرش دستباف در ایران و بررسی فرضیاتی در زمینه اشتغال (و تولید) ، صادرات و نهاده های مهم تولیدی (تخمین تابع تولید) می باشد.

در بررسی فرضیه مربوط به اشتغال ، تخمین هایی برای بیش از سی سال ارائه شده است که بر اساس این تخمین روند مقایسه ای سهم آن در جمعیت فعال و شاغل دیده شده است.

در بررسی فرضیه مربوط به صادرات فرش در کل صادرات غیر نفتی مورد توجه قرار گرفته است و در بررسی فرضیه مربوط به تخمین تابع تولید ، دو تابع (خطی و لگاریتمی) و بصورت مقطعی برای این صنعت تخمین زده شده است.

امید است این تحقیق گامی مثبت در شناساندن ابعاد اقتصادی این صنعت سنتی بحساب آمده و زمینه ساز مطالعات و تحقیقات بعدی باشد.

(۱) پیرامون آثار فعالیت شرکت های خارجی در زمینه تولید و تجارت فرش دستباف ، اسناد و نظراتی انتشار یافته است که در فصل دوم همین رساله مورد اشاره قرار خواهد گرفت .